

Verzwakte Aziatische aardgasspons vraagt Nederlandse alertheid

12-06-2019, *Energiepodium.nl*

China neemt minder LNG af van de VS en de Amerikanen leggen druk op Europa om hun gas af te nemen. Nederland moet volgens Coby van der Linde als importerend land alert zijn omdat de geopolitiek van aardgas geen exclusief Europees verhaal meer is.

Nu Nederland een netto importerend aardgasland is, heeft het volgen van de internationale ontwikkelingen op de aardgasmarkt nog meer aan relevantie gewonnen. Dat volgen betreft niet alleen de ontwikkelingen van investeringen, vraag en aanbod, maar ook de geopolitieke gebeurtenissen.

De internationale aardgasmarkt ontpopt zich de laatste jaren meer dan in het recente verleden als een markt waar geopolitieke verhoudingen een belangrijke rol spelen. Eerst was de geopolitiek van aardgas vooral een Europees verhaal door het stokken van de aanvoer naar de EU door een conflict tussen producent Rusland en doorvoerland Oekraïne in 2006 en 2009. Het conflict heeft, wellicht voorgoed, transit van aardgas door derde landen in een kwaad daglicht gesteld. Vloeibaar aardgas (LNG) kreeg in die context een extra stimulans als de te prefereren wijze om aardgas van de internationale markt te betrekken en het heeft de internationale handel in aardgas vleugels gegeven.

“Amerikaanse LNG komt naar Europa mede dankzij Chinese heffing”

Momenteel is op de internationale aardgasmarkt sprake van een overvloedig aanbod en zijn de aardgasprijzen de laatste maanden gedaald. Deze prijsdaling is mede het gevolg van de afgenomen groei van de Chinese economie en de verschillende moeilijkheden in China om het geïmporteerde gas te absorberen. Recentelijk kwam daar nog het handelsconflict tussen de VS en China bij als factor. China heeft, in reactie op de recente Amerikaanse handelspolitieke maatregelen, een tarief van 25% op Amerikaanse LNG ingevoerd, waardoor deze aardgashandelsstroom zich nu verplaatst naar de Europese markt.

De teruglopende aardgasproductie in de EU zorgt ervoor dat de vraag naar geïmporteerd aardgas toeneemt. Deze vraag naar geïmporteerd aardgas zal op de korte en middellange termijn nog toenemen als de kern- en kolenuitstap in enkele EU landen werkelijkheid wordt, de productie van gas verder afneemt en alternatieve energiedragers de dienst van flexibiliteit en opslag van energie (nog) niet kunnen overnemen. Aardgas speelt nog wel even een belangrijke rol in ons energiesysteem, zowel in de stroom- als de verschillende (hoge en lage temperatuur) warmtemarkten.

“VS: Geen sterk Europa zonder Amerikaans LNG”

De recente ontwikkelingen in de Chinese economie en het handelsconflict tussen de VS en China hebben ook hun weerslag op de relatie tussen de VS en de EU. Sinds enkele maanden ageert de VS weer steeds meer tegen de totstandkoming van Nordstream II. Amerikaanse senatoren maken zich, in hun woorden, zorgen om de voorzieningszekerheid in de EU en de afhankelijkheid van importen uit Rusland. Meer diversificatie van de aardgasimporten zou hiervoor een oplossing zijn. Uiteraard heeft men in de VS in de eerste plaats de eigen LNG-exporten voor ogen die een oplossing kunnen bieden voor deze precaire toestand.

Lang was het probleem dat Amerikaanse, maar ook LNG-exporten uit andere landen, niet konden concurreren met Russische aardgasimporten. Zolang de Aziatische aardgasspons werkte maakten de LNG-exporteurs zich niet zoveel zorgen over hun concurrentiekracht in de EU. Maar nu de spons niet meer zo goed werkt voor de Amerikanen en er een alternatieve afzetmarkt moet worden gevonden, escaleert men de politieke druk op de EU om importen uit Rusland aan banden te leggen.

“Handelsconflict tussen VS en China belemmert Oekraïne”

Het probleem is namelijk dat door de combinatie van meer Amerikaanse LNG-aanvoer en de aanstaande uitbreiding van de exportcapaciteit van aardgas van Rusland naar Duitsland in december 2019, de zgn. Nordstream II pijpleiding, de route via Oekraïne in de korte termijn gemarginaliseerd dreigt te worden. Oekraïne dreigt daarmee verrassend direct het kind van de rekening te worden van het handelsconflict met China. De VS probeert de (gedeelde) schuld daarvan nu nog nadrukkelijker bij de Russen neer te leggen door te dreigen met sancties en het opvoeren van de politieke druk om het aanleggen van de pijpleiding te frustreren. De pijpleiding is inmiddels zo goed als voltooid.

Bij de aanvang van het Nordstream II project was al duidelijk dat de doorvoer door Oekraïne zou verminderen, hetgeen de inkomsten uit transit zou aantasten. Door de verwachte stijging van de vraag naar importen zou echter voldoende transit overblijven voor Oekraïne. Echter in de huidige marktsituatie zorgt het in gebruik nemen van Nordstream II voor een duivels dilemma voor de Amerikanen, indien de groei van Amerikaanse LNG-exporten naar de EU en Russische aardgas door de nieuwe pijpleidingenroutes (ook Turkstream), de aardgastransitinkomsten van Oekraïne drooglegt. En dus voert de VS de druk nog maar weer op om de al bijna afgebouwde exportpijpleiding alsnog een voet dwars te zetten.

“Grote afhankelijkheid EU van Oekraïne geen prettig vooruitzicht”

De beoordeling van de ontstane situatie door de EU zou wel eens een andere kunnen zijn dan die van de Amerikanen, omdat grote afhankelijkheid van Oekraïne waar het gros van de EU-aardgasimporten door wordt aangevoerd ook niet zo'n prettig vooruitzicht is. Het land weet maar niet politiek en economisch de weg naar boven te vinden, ondanks of dankzij de

betrokkenheid van allerlei landen en internationale instellingen. De onervaren president Volodymyr Zelensky heeft nog niet kunnen bewijzen dat hij het land de stabiliteit kan geven die nodig is om ons comfortabel te laten berusten in de afhankelijkheid van ongestoorde doorvoer door het land. De energietransitie is al onzeker genoeg.

Voor Nederland is de afhankelijkheid van dergelijke geopolitieke strapatsen volstrekt nieuw. Decennia hebben we geteerd op de eigen gasproductie en was voorzieningszekerheid iets wat wij aan andere landen te bieden hadden. Nu moeten we zelf op zoek naar voorzieningszekerheid in een wereld waar de markt niet langer alleen bepaalt waar het aardgas vandaan komt en naar toe gaat. Buurlanden kopen enige zekerheid van aanvoer van aardgas door het afsluiten van lange termijncontracten voor een deel van hun voorziene consumptie, om zo beter voorbereid te zijn op een scenario waarin de liquiditeit op Europese hubs onverhoopt zou opdrogen, hoe onwaarschijnlijk dat ook lijkt op een moment dat het LNG-producenten naarstig op zoek zijn naar afzetmarkten. Ook Nederland zal hierover moeten nadenken. En dat is best wennen na decennia zelf leverancier geweest te zijn van voorzieningszekerheid, maar toch moet het.

Coby van der Linde

Coby van der Linde is directeur van het Clingendael International Energy Programme (CIEP)